AUT, XLI, 2003, p. 231-249

PYM: O ISTORIE PE APĂ? PERSPECTIVA LECTURII

de
Adrian STAN

Când cu sete cauți forma ce să poată să te-ncapă
Să le scrii, cum cere lumea, vreo istorie pe apă?–

(Eminescu, 1958: 108).

1. «Textul de vis al exegetului»...

Doar aparent este *Pym* o "istorie" oarecare, hărăzită unei lecturi grăbite, cum pot înşela unele semne exterioare ale ei, exotice ori senzaționale: "Mările Sudului", "răzmeriță", "măcel", "naufragiu", "foamete", explorări în "Oceanul Antarctic", "masacru", "aventuri şi descoperiri" "încă mai la sud". Subtitlul (citat de Hammond, 1981: 120) adăugat ediției nesemnate din 1838 oferă o imagine sugestivă a acestui prim nivel:

> *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket*; Comprising the Details of a Mutiny and Atrocious Butchery on board the American Brig *Grampus*, on her Way to the South Seas – with an Account of the Recapture of the Vessel by the Survivors; their Shipwreck, and subsequent Horrible Sufferings from Famine; their Deliverance by means of the British Schooner *Jane Guy*; the brief Cruise of this latter Vessel in the Antarctic Ocean, her Capture, and the Massacre of her Crew among a Group of Islands in the 84th Parallel of Southern Latitude; together with the incredible Adventures and Discoveries still further South, to which this distressing Calamity gave rise.

La drept vorbind, afirmă W.H. Auden (1950: *vii*), *nivelul de suprafață* însuşi al povestirii reprezintă o realizare, un impresionant tur de forță, Poe dovedind nesecată inventivitate în cortegiul de incidente prezentate şi ingeniozitate în înlănțuirea lor: "Every kind of adventure occurs– adventures of natural origin like shipwreck; adventures like mutiny, caused by familiar human beings, or, like the adventures on the island, by strange natives; and, finally, supernatural nightmare events-yet each leads credibly into the next".

Totuşi, s-a spus, dacă *Pym* este mai mult decât un roman de duzină, încropit pentru gratificarea gustului îndoielnic al unui public avid de

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

senzații tari, atunci importanța lui reală trebuie că rezidă în semnificația unui ascuns sens simbolic aflat *dincolo* de aparențele textului. Or, în privința *nivelului de adâncime* al povestirii nu există un consens al criticii, fapt constatat deja cu decenii în urmă de Vincent Buranelli (1966: 97): "Dacă există sensuri latente şi sistematice în călătoria lui Pym, şi dacă ea reprezintă într-adevăr firul acțiunii, grație căruia trebuie urmărită dezvoltarea epică, atunci Poe nu şi-a realizat intenția, deoarece criticii nu cad de acord asupra sensului simbolurilor cu o semnificație atât de vastă".

Între timp, cu toate că s-a scris mult despre *Pym* – în 1992, "creşterea [devenise] aproape exponențială" ("well-nigh exponential growth", Keterrer, în Kopley, ed., 1992: 233) – situația nu pare să fi progresat simțitor. Că lucrurile stau într-adevăr astfel o dovedesc cel mai bine utilele articole şi studii de sinteză bibliografică datorate unor autori nord-americani. De regulă, ele se încheie în notă melancolică. Iată câteva exemple, mai vechi şi mai recente. Frederick Frank (1981: 118) îşi avertizează cititorul asupra faptului că textul său conține un "vârtej de controverse critice" ("the whirlpool of critical controversy surrounding the novel"). David Ketterer (Kopley, ed., 1992: 266) sugerează impresia de confuzie pe care i-o lasă multitudinea şi diversitatea punctelor de vedere critice pe care tocmai le-a pus în evidență transcriind, în încheierea studiului său, acea propoziție din *Pym* în care se afirmă ambiguitatea fundamentală a lucrurilor în lume, chiar şi a celor mai simple ("In no affairs of mere prejudice, pro or con, do we deduce inferences with entire certainty even from the most simple data", Poe, 1975: 748-883, pentru toate citatele din *Pym*). Ronald Harvey (1998: 192) deplânge, în postfața cărții sale, faptul că *sinteza* uriaşei exegeze dedicate până în prezent romanului a întârziat deja nepermis de mult ("We are overdue in providing a reading that can place the range of formal and thematic significance already established, within a single paradigm").

Pym rămâne "textul de vis al exegetului" ("the interpreter's dream-text"), cum nota Douglas Robinson (citat de Kopley, 1992: 3) – el însuşi autor al unui apreciat studiu bibliografic, publicat în 1982 sub titlul "Reading Poe's Novel: A Speculative Review of *Pym* Criticism, 1950-1980" ("Citind romanul lui Poe: o retrospectivă speculativă a criticii dedicate lui *Pym*, 1950-1980"). Text de vis sau de coşmar – truda exegezelor mai vechi şi mai noi părând mai degrabă a adânci misterul decât a-l limpezi. Astfel, în studiul său retrospectiv, sprijinit pe cercetarea lui Robinson şi sugestiv intitulat "Tracing Shadows: *Pym* Criticism, 1980-1990" ("Urmărind năluci: critică referitoare la *Pym*, 1980-1990"), în care încearcă să fixeze vârtejul interpretărilor propuse, David Ketterer (Kopley,

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

ed., 1992: 233-274) identifică nu mai puțin de opt "arii problematice majore" care au orientat, între anii 1950-1990, discursul critic:

"1. Relația textului cu autorul său";
"2. Relația textului cu celelalte scrieri ale autorului";
"3. Relația textului cu lumea autorului";
"4. Relația textului cu opere ulterioare ale altor autori";
"5. Statutul simbolic al povestirii";
"6. Unitate narativă";
"7. Relația naratorului cu autorul";
"8. Semnificația ariei problematice" a povestirii.

Şi asta nu este totul. Urmează o amplă bibliografie critică, succint comentată, cuprinzând titlurile principalelor articole şi studii publicate în perioada studiată. Bilanțul: trei tipuri de "abordare" ("1. de întâmpinare"; "2. dedicată surselor"; "3. studiul influențelor" exercitate de *Pym* în câmpul literaturii), şi nu mai puțin de unsprezece linii de interpretare: (1) psihanalitică, (2) mitică, (3) psihologică, (4) existențială, (5) sociologică, (6) vizionară, (7) bazată pe eseul *Eureka;* (8) formă şi compoziție, (9) *Pym* ca farsă, (10) satirică şi ironică, (11) deconstructivă.

Toate acestea vorbesc de la sine despre absența unui punct de vedere comun. Povestirea *este* importantă, afirmă răspicat critica americană recentă; însă argumentele invocate în sprijinul tezei sunt de ordin atât de felurit încât conduc la concluzii divergente, adeseori contradictorii. Iată câteva dintre sursele perplexității criticilor: "rezonanța mitică a relatării, bogatul ei simbolism, ironia ascunsă, umorul sardonic, hibriditatea generică, complexitatea estetică, aparent-contemporana-i ambiguitate şi autoreflexivitate, ca şi relevanța sa, atât pentru critica operei lui Poe cât şi pentru istoria literară" (Kopley, 1992: 2).

Nu-mi propun aici examinarea bibliografiei critice. O discuție aparte, fie şi sumară, a principalelor linii de interpretare enumerate mai sus m-ar îndepărta prea mult de proiectul propus. De altfel, lucrul s-a făcut deja, fără concluzii notabile, în studii precum cele deja menționate – cel mai amplu datorat lui Ronald Harvey (1998). Am schițat totuşi contextul critic general pentru a pune în evidență amploarea discuției şi diversitatea punctelor de vedere exprimate, precum şi pentru a-mi situa întrucâtva propriul comentariu.

2. Oportunitatea lecturii simbolizante

Rostul principal al studiului este o cât mai bună situare în *logica povestirii,* pe cât posibil pornind de la textul însuşi. Este vorba de a obține

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

un punct de vedere adecvat din care să fie întreprinsă lectura. O întrebare preliminară priveşte statutul simbolic al povestirii – mai precis, oportunitatea unei lecturi simbolizante.

Următoarele argumente îndreptățesc căutarea unor "sensuri latente şi sistematice" în *Pym*:

(1) importanța pe care Poe însuşi (Carlson, ed., 1967: 495) o atribuia nivelului de adâncime – caracterul *clandestin* al unui sens secund de mare adâncime consecvent construit de către artist făcând, în opinia sa, farmecul şi forța unei povestiri izbutite:

> Where the suggested meaning runs through the obvious one in a *very* profound under-current so as never to interfere with the upper one without our own volition, so as never to show itself unless *called* to the surface, there only, for the proper uses of fictitious narrative, is it available at all.

Este de aşteptat ca dificultățile interpretării să decurgă din *distanța* ("*very* profound") şi *decalajul semantic* – mergând până la contradicție – dintre nivelul de suprafață ("the obvious one") şi cel de adâncime (the "under-current", "the suggested meaning") al povestirii;

(2) Poe, argumentează convingător David Reynolds (1989: 531) – în remarcabilul său studiu de sinteză privind prelucrarea, de către scriitorii "Renaşterii americane", a unor materiale literare şi neliterare ce inflamau imaginarul colectiv în epocă – transformă şi înalță "digresivitatea, superstițiozitatea, umorul macabru" specifice surselor populare utilizate în scrierile sale, adăugând "în mod programatic" "o structură riguroasă şi intelectualitate unor modalități despre care el credea că alunecă spre lipsa de formă şi grotesc". Avertisment că, de pildă, sălbăticiile şi ororile descrise în *Pym* pot disimula o intenție subtilă, un sens superior în flagrantă contradicție cu faptele înfățişate;

(3) probabilitatea reluării şi extinderii, eventual modificării, în *Pym*, a teoriei poetice disimulate de Poe în "Manuscris", ipoteză îndreptățită de unele asemănări structurale evidente, observate bunăoară de J.R. Hammond (1981: 64-65):

> Poe was well aware of the considerable contemporary interest in accounts of journeys to unknown regions and in the idea of polar exploration. All this he skilfully capitalises upon, anticipating in the final paragraphs – in which the hero is borne irresistibly into the polar vortex – the climax of *Arthur Gordon Pym*. Indeed the whole of the story can be regarded as a first sketch of themes he was later to develop on a much fuller canvas in *Pym*.

Aşadar, "Manuscris" ar reprezenta doar schița unui proiect mai amplu, înfăptuit ulterior. Călătorii simbolice înspre *acelaşi pol* sau

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

centru al imaginarului, "Manuscris" şi *Pym* sunt, poate, piese complementare ale aceleiaşi viziuni.

Închei discuția privind posibilitatea lecturii simbolizante cu un exemplu luat din *Pym*. Exemplul – încurajând căutarea unor sensuri ascunse – se găseşte în postfața adăugată textului propriu-zis. "Speculațiile" şi "presupunerile" ocazionate de strădaniile filologice aplicate de "editor" glifelor din arhipelagul negru trebuiesc puse în legătură – ni se spune – cu "unele întâmplări din povestire, în privința cărora s-au dat cele mai puține amănunte; deşi legătura dintre aceste raporturi nu este evidentă" ("some of the most faintly-detailed incidents of the narrative; although in no visible manner is this chain of connection complete"). Câteva rânduri mai jos, editorul pomeneşte de acribia filologică ("minute philological scrutinity") necesară hermeneutului pentru clarificarea scriiturii misterios unduitoare ("so mysteriously written in their windings"). Sunt acestea referiri explicite la sistemul de *conotații, aluzii* şi *sugestii* în măsură să suplinească *verigile lipsă* ale aventurii poetice şi să lămurească *misterul* scrierii ei.

3. «Un anume punct» de observație

Principala întrebare – la care încerc să răspund în continuare – priveşte *punctul de observație*. Importanța perspectivei din care se întreprinde lectura apare, cum vom vedea, şi în *Pym* – în episodul confruntării bunic-nepot pe cheiul din Nantucket, examinat în finalul studiului (§ 6) – însă nici pe departe la fel de limpede precum într-un fragment doar aparent descriptiv din "Ligeia" (1838). Acolo, Poe (1975: 661) cuprinde într-o imagine complexă *o formulă compoziționlă generală*, aplicabilă întregii sale proze poetice. Este vorba despre descrierea castelului "gotic" locuit de narator. *Unitatea* complicată şi sfidătoare a "construcției" este completată prin cea a decorațiunilor interioare din odaia nupțială, ipostază *sui generis* a identității în diversitate:

> But in the draping of the apartment lay, alas! the chief phantasy of all. The lofty walls, gigantic in height – even unproportionally so - were hung from summit to foot, in vast folds, with a heavy and massive-looking tapestry - tapestry of a material which was found alike as a carpet on the floor, as a covering for the ottomans and the ebony bed, as a canopy for the bed and as the gorgeous volutes of the curtains which partially shaded the window. The material was the richest cloth of gold. It was spotted all over, at irregular intervals, with arabesque figures, about a foot in diameter, and wrought upon the cloth in patterns of the most jetty black. But these figures partook of the true character of the arabesque only when regarded from a single point of view. By a contrivance now common, and indeed traceable to a very remote period of antiquity, they were made changeable in aspect. To one

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

> entering the room, they bore the appearance of simple monstruosities; but upon a farther advance, this appearance gradually departed; and, step by step, as the visitor moved his station in the chamber, he saw himself surrounded by an endless succession of the ghastly forms which belong to the superstition of the Norman, or arise in the guilty slumbers of the monk. The phantasmagoric effect was vastly heightened by the artificial introduction of a strong continual current of wind behind the draperies giving a hideous and uneasy animation to the whole.

Fragmentul se poate citi ca metaforă a unei arte poetice. Arhitectura operei va fi complicată şi semeaţă. Unitatea interioară a compoziţiei se obţine prin utilizarea pretutindeni a aceluiaşi ales material. *Fantasmele întunecate* pictate pe tapiserii derivă dintr-un fond de mituri, legende şi vise. Ele sunt rafinate printr-o ştiinţă a stilizării şi însufleţite printr-o artă a evocării. *Un unic punct de observaţie* admite perspectiva justă şi deplină asupra intenţiei artistului, orice altă situare a cititorului conducând la percepţii mai mult sau mai puţin înşelătoare, cuprinse între spectacolul monstruos şi ficţiunea unor veşnic-schimbătoare aparenţe.

Acest punct de observaţie va trebui acum să-l identificăm. Voi examina următoarele aspecte:

(3.1.) identitatea lui Pym în relaţia Poe-Pym;
(3.2.) semnificaţia simbolică a dorinţei arzătoare a tânărului de a porni pe mare.

3.1. «Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost?» (Eminescu, 1958: 58.)

Problema relaţiei Poe-Pym este pusă în "Nota introductivă", *scrisă de Pym* şi datată "New York, iulie, 1838". Manevra de atribuire din prefaţă încearcă să acrediteze ideea autenticităţii mărturiei prin proba *existenţei reale* a protagonistului-narator. Leslie Fiedler (1973: 392) explică gestul printr-o nevoie a lui Poe de "a se convinge pe sine că principalul scop urmărit prin publicarea povestirii era acela de a juca un renghi publicului" ("to perpetrate a hoax upon the public"). O lectură în cheie simbolică conduce la concluzii mai interesante.

Atrag atenţia complicaţiile prin care începe şi se încheie scrierea romanului. La început, Pym povesteşte şi se retrage, Poe scrie şi publică, Pym revine şi scrie; în final, Pym moare, Poe se retrage, editorul scrie şi publică. Regula este aceea a unor relaţii de apropiere-distanţare a naratorilor de naraţiune, de asumare-renunţare, identificare-detaşare, implicare-retragere. Întregul joc are drept scop *instalarea imaginarului în câmpul realului*. Să examinăm mai îndeaproape secţiunea de atribuire din introducere. Reîntors în America de câteva luni ("a few months ago"), Pym nimereşte "în cercul unor domni din Richmond" ("accident threw me into

BDD-A6345 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

the society of several gentlemen in Richmond, Va."). Le povesteşte aventurile sale în Mările Sudului, însă refuză să le scrie el însuşi. Unul dintre ascultători, "Mr. Poe" – scriitor şi editor la o gazetă literară – atras de partea din relatare "privitoare la Oceanul Antarctic" ("that portion of it which related to the Antarctic Ocean"), propune "să facă el prezentarea primei părţi a întâmplărilor" trăite de Pym ("to draw up, in his own words, a narrative of the early portion of my adventures, from facts afforded by myself"). Pym consimte:

> To this, perceiving no objection, I consented, stipulating only that my real name should be retained. Two numbers of the pretended fiction appeared, consequently, in the *Messenger* for January and February (1837), and, in order that it might certainly be regarded as fiction, the name of Mr. Poe was affixed to the articles in the table of contents of the magazine.

Poe scrie în numele lui Pym, dar publică sub semnătură proprie; relatează *o experienţă reală*, dar o prezintă "sub forma unor întâmplări imaginare" ("*under the garb of fiction*"). Iată însă că, în ciuda aşteptărilor sale, perspicacitatea cititorilor stăruie să recunoască în întreaga poveste o întâmplare autentică ("the public were still not at all disposed to receive it as fable") – aluzie ironică la gustul epocii pentru scrierile documentare, pentru "adevăr" în detrimentul ficţiunii. Şi astfel, Pym – protagonistul întâmplărilor narate – se simte nu doar *încurajat*, ci chiar *constrâns* să devină autor, să preia de la Poe continuarea povestirii, marcând astfel trecerea de la fictiv la efectiv, de la mediat la imediat şi de la mijlocit la nemijlocit. Însă procedând astfel *el intră în realitate*. Iar gesturile editoriale iniţiale şi finale au rostul să îl menţină, atât cât este necesar, în viaţă: gazetarul Poe – ne spune Pym în nota introductivă – îl ascultă cu interes, îl ia în serios, transcrie cu fidelitate ("without altering or distorting a single fact"), doar *pretinde*, de ochii lumii, că aventura ar fi imaginară şi îi girează prefaţa; când Poe oboseşte, editorul dovedeşte, *pars pro toto*, că întreaga poveste are o noimă ascunsă şi se îngrijeşte de publicarea ei.

Mistificare? Nu. Pym există *aievea*. Ce-i drept, e o *altfel* de prezenţă, una mai puţin obişnuită: insistenţa lui Poe are rostul simbolic important de a marca trecerea de la *eul actual*, *cotidian* – al literatorului consacrat, să spunem – la *un eu* al său *mai adânc*, spirit slobod şi juvenil, *alter ego* urcând sau "revenind", după zece ani, din apele comune ale trecutului, amintirii şi imaginarului, pentru a depune mărturie cu privire la *naşterea şi avatarurile poetului*. Voi susţine afirmaţia cu două argumente, primul biografic, celălalt luat din textul povestirii.

Ipoteza transfigurării simbolice, în *Pym*, a unor elemente biografice a fost de mult confirmată. Citând mereu din primul capitol al romanului,

BDD-A6345 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

unde protagonistul se prezintă, Marie Bonaparte (1958: 364-6) operează identificări precise. Concluzia: Pym se regăseşte în biografia tânărului Poe, înainte şi în preajma momentului desprinderii sale de casa Allan şi, implicit, al "îmbarcării" pentru existenţa aventuroasă de *poet*. Afirmaţiile autoarei sunt răspicate: "Nantucket [...] est situé vers le nord, et c'est à Boston, plus au nord encore, qu'Edgar lui-même était né"; bunicul din partea mamei este, în realitate, John Allan; "Son vrai père est relégué à l'arrière-plan dans cette fiction comme dans la vie"; există o şcoală, a unui domn Ricketts, în New Bedford, "adică Richmond", probabil frecventată de micul Poe, precum şi o alta, frecventată de el ulterior, "pe colină", "cum se numea pe atunci un cartier" al aceluiaşi oraş; prietenul şi colegul său, Ebenezer Burling, *alias* Augustus, este cu doi ani mai în vârstă – "asemenea lui Henry Poe, fratele mai mare" al lui Edgar, acelaşi frate care, mai târziu, în casa doamnei Clemm, îi va relata lui Edgar "călătoriile şi aventurile sale de marinar"; Ebenezer şi Edgar se înţeleg ca fraţii, petrec zile şi nopţi întregi împreună, dorm în acelaşi pat, se entuziasmează citind din *Robinson Crusoe*, beau cot la cot, uneori mult, şi navighează în şalupa lui Ebenezer pe apele râului James... Avem aici o bună introducere în atmosfera primelor capitole, care în roman culminează cu dezastrul de pe *Ariel*.

Cronologia vieţii lui Poe confirmă ideea transfigurării amănuntului biografic în planul ficţiunii. În 1827, Edgar Allan Poe se desprindea definitiv de casa Allan, publica volumaşul *Tamerlane and Other Poems* (*Tamerlan şi alte poeme*) şi îşi începea existenţa precară de scriitor. În acelaşi an, Arthur Gordon Pym (a fost remarcată simetria onomastică, "the rythmic equation between Edgar Allan Poe and Arthur Gordon Pym", Levin, 1958: 110) se îmbarcă cu trup şi suflet pe baleniera *Grampus* pentru a cutreiera "Mările Sudului", împins de "un dor [...] aprins pentru ciudatele întâmplări pe care le trăieşte un navigator" ("[an] ardent longing for the wild adventures incident to the life of a navigator"). Paralelismul este izbitor: călătoria lui Pym pe mare se poate citi ca o metaforă a aventurii poetice a tânărului scriitor.

3.2. Tânărul corăbier

Venind acum la textul povestirii, evenimentele înfăţişate în primele ei pagini susţin, de asemenea, ipoteza deschiderii tânărului Poe către *o existenţă literară creatoare*. Lui Pym îi stârniseră "dorul" de aventură ("the greatest desire to go to sea"):

BDD-A6345 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

(1) *conținutul poveștilor* sau relatărilor de călătorie ale lui Augustus "în Pacificul de Sud" ("in the South Pacific Ocean") – prin exotismul aborigenilor ("the natives of the Island of Tinian");
(2) *maniera sa de a povesti* şi *aptitudinea de a născoci* sau *imagina* "poveşti marinăreşti" ("[his] manner of relating his stories of the ocean – more than one half of which I now suspect to have been sheer fabrications"), bine calculată pentru a impresiona un "temperament entuziast" şi o imaginație "frământată, poate, dar vie" ("my enthusiastic temperament, and somewhat gloomy although glowing imagination");
(3) în fine, punct culminant al procesului pregătitor al marii călătorii, *coşmarul* sau *viziunea* episodului *Ariel*, experiență onirică nemijlocită şi sâmbure al desfăşurărilor narative ulterioare.

Însă *conținuturi*, *tehnici narative*, *imaginație* şi *viziune* sunt, toate, elemente interesând, într-un fel sau altul, modalitatea literară. Întrucât elemente literare determină îmbarcarea lui Pym pentru Mările Sudului, urmează de aici faptul că *întreaga expediție priveşte literatura – creația* sau *scrierea*, eventual *citirea* sau *înțelegerea* ei. Simbolic, călătoria lui Pym pe mare ar putea fi *o inițiere poetică*.

Alte două exemple, culese tot din paginile primelor capitole, prilejuiesc lămuriri suplimentare, unul în problema dedublării autor-protagonist, celălalt, discutat în § 6, în aceea a relației dintre nivelurile povestirii.

4. Dublul alter ego

4.1. Solarul Augustus

Este adevărat că Pym reprezintă, în raport cu literatorul Poe, identitatea creatoare lăuntrică. Însă această *alteritate* nu este simplă ci despicată, *partea* reprezentată de Pym fiind succesiv întregită, la început de Augustus, mai târziu de Peters, amândoi îndeplinind roluri însemnate în *plănuirea* şi *înfăptuirea acțiunii (generarea scrierii)*. În cadrul primei simbioze, Augustus întruchipează aspirațiile *înalte* ale spiritului; complementar, Pym le întrupează pe cele *adânci*. Augustus îşi ispiteşte prietenul să-şi lase lumea în favoarea unui *ailleurs* al închipuirii, însorit şi pitoresc, aflat undeva în mările calde ale sudului – *dincolo* încărcat de lumină, miresme şi dezmierdări, putând regăsi, la limită, acele latitudini unde *paradisul terestru* pare cu putință, iar manifestarea sacrului ubicuă. Întrupare a lui *animus*, Augustus este *solar*, ingenios şi activ, erou civilizator plănuind *o întoarcere către origini* în încercarea de a regăsi

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

puritatea primordială a speciei printre *nobili sălbatici* populând o *natură-grădină*. Însă tocmai natura sa solară îl va împiedica, simbolic vorbind, să coboare sub linia ecuatorului. De altfel, judecând după reperul geografic invocat în relatările sale, paradisul pe care el îl propune se situează mai degrabă *acolo* decât *dincolo* – Insula Tinian fiind una dintre Marianele de Sud, o puzderie de insulițe risipite în Pacificul de Vest între 10° şi 15° latitudine nordică – o margine, ce-i drept, şi conținându-şi propriul abis ("Groapa" Marianelor), dar tot a lumii cunoscute.

4.2. Lunaticul Pym

Cu totul alta este viziunea lui Pym. "Dezmoştenit" ("my grandfather [...] vowed to cut me off with a shilling"), "tenebros" şi "melancolic", el este asemenea enigmaticului *El Desdichado* din *Himerele* lui Nerval (1995: 37):

> Je suis le ténébreux, – le Veuf, – l'Inconsolé,
> Le Prince d'Aquitaine à la tour abolie:
> Ma seule *Étoile* est morte, – et mon luth constellé
> Porte le *Soleil noir* de la *Mélancolie.*

"Partea luminoasă a descrierii" – a *tabloului*, spune Pym, sugestie a intenției artistice – "mă atrăgea prea puțin" ("For the bright side of the painting I had a limited sympathy"). Imaginația sa "sumbră" ("gloomy") nutreşte altfel de "închipuiri şi dorinți" ("visions or desires") – "frecvente printre cei cu firea melancolică" ("common [...] to the whole numerous race of the melancholy") – *semne* ale unui "destin" pe care se simte chemat să-l împlinească ("prophetic glimpses of a destiny which I felt myself in a measure bound to fulfil"): "My visions were of shipwreck and famine; of death or captivity among barbarian hordes; of a lifetime dragged out in sorrow and tears, upon some gray and desolate rock, in an ocean unapproachable and unknown".

Aidoma episodului *Ariel* – unde procedeul cunoaşte dezvoltarea mai amplă a povestirii incluse în povestire – fraza citată este o "punere în abis" ("*mise en abîme*") a romanului, adică "o prefigurare succintă a desfăşurării lui ulterioare" (Ciocârlie, 1979: 210). Sunt prefigurate trei trepte distincte de adâncime, situate la latitudini tot mai "înalte":

(1) în apele nord-ecuatoriale, "naufragiu şi foamete" – tribulațiile stârnite protagoniştilor de spectrele desfacerii balenierei *Grampus*;
(2) la sud, "hoardele barbare" – primitivismul ciudatei seminții de sălbatici "sângeroşi" ("bloodthirsty") ce populează insula neagră Tsalal;

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

(3) "încă mai la sud", "stânca" scăldată de apele oceanului "inaccesibil şi necunoscut" – cei zece ani de *inefabilă prezență* a lui Pym la polul imaginarului, experiență personală *incomunicabilă* sugerată prin pierderea capitolelor finale ale povestirii.

Acest scenariu descendent, doar aparent tragic, la limită vizând – în tradiția romantică a geniului neînțeles şi inaccesibil – *un absolut al ineditului creației* ("an ocean unapproachable and unknown") şi, implicit, al *solitudinii creatorului* ("a lifetime dragged out in sorrow and tears, upon some gray and desolate rock"), "distanța de toate a geniului" (Pleşu, 1980: 99), împreună cu imaginarul dezastrului stârnit de *rumoarea pătimirii* care, în relatările lui Augustus, îl atrage pe Pym cel mai mult către mare ("he most strongly enlisted my feelings in behalf of the life of a seaman, when he depicted his more terrible moments of suffering and despair") şi împreună cu *dispoziția* sa *melancolică* alcătuiesc o serie omogenă. Relația acestor elemente dă schema unei *călătorii inițiatice.* Lapidar formulată în termenii de mai sus, ea ne dezvăluie subiectul romanului: aventura unui *melancolic* angajat în căutarea unui *absolut* dobândit la capătul unor succesive *încercări* şi *desfaceri*.

5. Arhitectura romanului

5.1. Sensul povestirii

Am identificat termenii *polarității creatoare lăuntrice* Augustus-Pym. O observație acum privind dinamica lor. Răspund astfel, în continuare, la alte două întrebări, prima privind *arhitectura povestirii,* cealaltă funcționarea, în cadrul structurii identificate, a *principiului artistic creator* sau *alterității*, aşa cum îl înțelege şi aplică Poe. Relația celor doi protagonişti nu este antitetică, de tipul opoziției blocate alb-negru, ci complementară. În interiorul *unității* reprezentate prin cei doi protagonişti – care este şi unitatea povestirii – accentul se deplasează treptat dinspre termenul *luminos* spre cel *întunecat*, dinspre *înalt* spre *adânc* şi dinspre *exterior* spre *interior* sau, în termenii distincției propuse de Mircea Eliade (1991: 128-130), dinspre *sacru* înspre *metafizic*. Viziunea lui Augustus putea fi inițial, desigur – cum am şi arătat – *predominant* solară, posibil cu unele accente idilice sau chiar mistice; însă, cum se dovedeşte ulterior, din povestirile sale nu lipsea un rest sau sâmbure recesiv de *alteritate* ("his more terrible moments of suffering and despair"). De *acea negativitate* simțindu-se Pym atras, ei îi va da tot mai mult curs şi amploare Augustus în relatările sale. Treptat, viziunea sa *se întunecă*: "Augustus", notează Pym după incidentul *Ariel*, "se integra perfect în starea mea de spirit"

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

("Augustus thoroughly entered into my state of mind"). Transferul reciproc de personalitate menţionat în acelaşi paragraf ("our intimate communion had resulted in a partial interchange of character") semnalează convertirea lui Augustus la tipul de viziune agreat de Pym şi înclinarea balanţei în favoarea nocturnului, a tragicului existenţei: "melancolizare", imaginar al dezastrului, răsărit al soarelui "negru" nervalian, explorarea unei *adâncimi*, şi nu doar a unei *depărtări*. În fond, Pym îi cere lui Augustus să abandoneze idealitatea unei evanescent-inconsistente spiritualităţi în favoarea materialităţii unei umanităţi mai plauzibile, marcată de stigmatul suferinţei şi înfiorată de presentimentul morţii; în termeni literari, i se cere să renunţe la ficţiunea idilică în beneficiul unei vâne mai realiste. În acest context trebuie privită aventura de pe *Grampus*: un inexorabil proces *negativ* de degradare, desfacere, disoluţie (dinspre sacru spre profan, dinspre spirit spre materie, de la alb la negru), încheiat prin moartea lui Augustus. Pe de altă parte însă, continuarea călătoriei lui Pym la sud de ecuator, la bordul goeletei *Jane Guy*, detaliază un proces de semn contrar – şi, prin aceasta, nesfârşit prilej de confuzii, chiar pentru cititori avizaţi – de *pozitivare a coborârii* (dinspre profan spre sacru, dinspre materie către spirit, de la negru la alb), în temeiul *valorii* atribuite de melancolic profunzimii şi, în mod special, centrului sau originii.

5.2. Valorizări

Asupra chestiunii alterităţii voi reveni în final cu un exemplu luat din textul povestirii (§ 6). Să examinăm deocamdată mai atent structura ascunsă a romanului din perspectiva, abia schiţată mai sus, a valorizării diferite a părţilor ei. Avertizam asupra pericolelor unei percepţii nediferenţiate a întregului. Într-adevăr, numeroase confuzii interpretative poate stârni următoarea falsă premisă: sensul descendent al peripeţiei admite o valorizare omogen negativă. Ce-i drept, la o privire rapidă, faptul pare indiscutabil: a porni din Nantucket pentru a eşua undeva dincolo de Cercul Polar de Sud echivalează cu o cădere în abis; a întoarce spatele lumii civilizate pentru a te scufunda în sălbăticie reprezintă o degradare; călătoria lui Pym este fără întoarcere dovedită, iar data plecării pe mare confirmă, simbolic, *căderea în negativitate*: bricul ridică pânzele pe 20 iunie, moment al anului când, în emisfera nordică, echilibrul perfect al zilei şi nopţii stă să se împlinească doar pentru a fi rupt în favoarea nocturnului. Concluzia: este o călătorie tragică, "la capătul nopţii". În realitate, lucrurile sunt mai puţin simple. Să pornim de la exemplul episodului *Grampus*. Într-adevăr, sensul neliniştitor al evenimentelor narate acolo dă imagine desfacerii în haos şi vid a unei lumi, subminării unei *ordini* (ierarhie

BDD-A6345 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

socială, viață orientată spre praxis, *spirit rațional,* cosmos) şi *căderii în negativitate* (discordie socială, gratuitatea unei existențe aventuroase, *aplecare spre irațional*, haos). Totuşi, aceasta este numai prima parte a unui mai amplu *proiect regresiv*. Variate *forme* de organizare, navigare şi visare sunt succesiv exhibate şi măturate peste bordul bricului *Grampus*: este un lung proces de degradare, de alterare, de învârtoşire. De aici înainte însă, aventura inițiatică a lui Pym ia un curs diferit, de pozitivare treptată. Morții lui Augustus (purtând multiple sugestii ale abolirii ordinii exterioare, inclusiv aceea a Ordinii divine) îi urmează adâncirea în sine: regresia pe *apele virtuale* ale sudului şi regăsirea centrului – într-un cuvânt, *mistificare*, culminând cu năluca de la pol. Traseul lui Pym coboară neabătut spre sud, culminează cu o revelație şi se închide urcând probabil – pentru a se înfățişa conştiinței – pe *calea lăuntrică* urmată şi de manuscrisul închis în sticlă. Aşa se face că, într-o bună zi, "Mr. Poe" îl (re)întâlneşte pe tânărul Pym. Relatarea acestuia îi poate apărea atunci sub forma unei *vaste intuiții*, în parte neverosimilă; conținutul intuiției: povestirea; sensul călătoriei: viață-moarte-renaştere; valorizări: pozitiv-negativ-pozitiv; simbolism al 'culorilor': alb-negru-alb; operațiuni întreprinse: desacralizare-(re)sacralizare; hermeneutici aplicabile: pe de o parte, cea "*a demistificării*; pe de altă parte, aceea *a remitizării*" (Durand, 1999: 101). Gradul zero al scrierii – punct final al procesului distructiv şi moment inaugural al celui de întemeiere – este linia ecuatorului, peripeția în Mările Sudului reprezentând *o reflectare răsturnată* a aventurii lui Pym în emisfera nordică – sudul fiind nivelul simbolic, "de adâncime", al nordului.

5.3. Corabie pe oglinda apei

Se explică astfel frecvența unor modele de lucru simplificate şi statice, favorizând o structură bipartită a povestirii, părțile fiind despărțite de o linie mediană şi oglindindu-se reciproc. De exemplu, G.R. Thompson (Kopley, ed., 1992: 210) observă faptul că, în conformitate cu teoria lui Friedrich Schlegel referitoare la "*Roman*", *Pym* se structurează simetric în jurul unui punct median ("the *Narrative* is structurally symmetrical around a *Mittelpunkt*"), citând apoi, în sprijin, opinii similare ale altor cărturari (Harry Levin remarcase existența câtorva simetrii generale: prefeței îi corespunde nota finală, bărcuței *Ariel* luntrea arhetipală, bricului *Grampus* goeleta *Jane Guy*; Charles O'Donnell, Richard Levine şi Richard Kopley observaseră faptul că transbordarea lui Pym şi a lui Peters survine "la mijlocul povestirii"; Harold Beaver notase faptul că "cele două jumătăți ale cărții sunt, structural, fiecare replica celeilalte, într-o «simetrie perfectă»"

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

("the two halves of the book structurally replicate each other with «perfect symmetry»"), şi că părţile sunt «geografic» despărţite de «linia ecuatorului», iar «ficţional» de «salvarea lui Pym de *Jane Guy*»). Criticul american îşi încheie paragraful observând cum oglindirile reciproce ale părţilor se verifică până în amănunt:

> In chapter 13, the middle chapter of twenty-five total chapters, the intervention of the *Jane Guy* occurs at the end, which is the arithmetical middle of the narrative. The initial treachery and mutiny on the *Grampus* is mirrored by the treachery and revolt on Tsalal. The murderous Black Cook on the *Grampus* is paralleled by the unscrupulous black chief Too-wit on the *Jane Guy*. Pym's confinement in the hold of the *Grampus* is transmuted into his confinement underground in the hills of Tsalal. The opening incident of the small boat *Ariel* is paralleled by the closing journey of the small canoe. And, of course, the overt editorial frames enclose the whole.

Întrebându-se apoi dacă "simetriile" din *Pym* sunt "semnificative şi necesare, sau arbitrare şi gratuite", G.R. Thompson (Kopley, ed., 1992: 210-211) afirmă că ele sunt simultan şi una şi alta ("My contention is that they are, simultaneously, both"), "romanţul arabesc" ("the arabesc romance") al lui Poe exemplificând, în opinia criticului, o "metodă" a "nedeterminării rezonante" ("Poe's method of resonant indeterminateness"). Ideea impasului interpretativ este astfel pozitivată: opera simbolică eşuată sau nerealizată (Buranelli, 1966: 97) devine construcţie ingenioasă, etern producătoare de noi semnificaţii, adică *poetică*.

Cum am văzut, alternativa – existenţa unui sens secund sofisticat bine ascuns ("*very* profound"), explicând principalele elemente simbolice puse în joc – pare a fi mai în spiritul poeticii explicit profesate de Poe însuşi. Juste şi importante sunt însă observaţiile criticului american privind existenţa unor *simetrii*, ceea ce confirmă preocuparea lui Poe pentru *unitatea* povestirii. În proza poetică, ele îndeplinesc funcţia unificatoare îndeplinită, într-un volum de poezie bine conceput, de poemele tematic înrudite sau, în interiorul aceluiaşi poem, de înlănţuirea rimelor. Pentru proză, Gilbert Durand (1999) numeşte mijloacele unificatoare "serii coerente sau 'sincronice'" (163) şi "redundanţe" (102, 163-164, 172, 179-180) ("Procedeul mitului, al reveriei sau al visului este de a repeta (sincronicitate) legăturile simbolice care-l constituie. Aceasta este *redundanţa*", 179). În *Pym*, "simetriile" sau "redundanţele" abundă. Voi identifica una în exemplul următor.

6. Aventurile alterităţii

Antologic, exemplul prezentat în continuare – travestit în marinar, Pym reuşeşte să-şi înşele bunicul pentru a putea fugi pe mare – constituie şi

BDD-A6345 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

un bun final al discuției, ilustrându-i principalele aspecte – perspectiva din care se întreprinde lectura, modalitatea scrierii şi a lecturii, nivelurile povestirii (suprafață-adâncime, aparență-esență, sens prim-secund, identitate-alteritate) şi, referitor la acestea din urmă, *mecanismul de impunere a alterității*, înțeleasă ca *principiu artistic creator*. Episodul merită a fi transcris în întregime, atât pentru importanța semnificației sale simbolice, cât şi pentru comicul situației înfățişate. Este *o zi cețoasă* de iunie la Nantucket; tinerii se furişează spre cheiul unde este ancorată baleniera în a cărei cală Augustus plănuieşte să-l ascundă pe Pym pentru a-i înlesni fuga pe mare:

> Augustus led the way to the wharf, and I followed at a little distance enveloped in a thick seaman's cloak, which he had brought with him, so that my person might not be easily recognized. Just as we turned the second corner, after passing Mr. Edmund's well, who should appear, standing right in front of me, and looking me full in the face, but old Mr. Peterson, my grandfather. "Why, bless my soul, Gordon," said he, after a long pause, "why, why, - *whose* dirty cloak is that you have on?" "Sir!" I replied, assuming, as well as I could, in the exigency of the moment, an air of offended surprise, and talking in the gruffest of all imaginable tones – "sir! you are sum'mat mistaken; my name, in the first place, bee'nt nothing at all like Goddin, and I'd want you for to know better, you blackguard, than to call my new obercoat a darty one." For my life I could hardly refrain from screaming with laughter at the odd manner in which the old gentleman received the handsome rebuke. He started back two or three steps, turned first pale and then excessively red, threw up his spectacles, then, putting them down, ran full tilt at me, with his umbrella uplifted. He stopped short, however, in his career, as struck with a sudden recollection; and presently, turning round, hobbled off down the street, shaking all the while with rage, and muttering between his teeth: "Won't do – new glasses – thought it was Gordon – d - d good-for-nothing salt water Long Tom.

Evidente sunt aici, mai întâi, metaforele privind lectura şi scriitura. Deşi luat prin surprindere, inițial bunicul îşi "citeşte" corect nepotul, recunoscându-l numaidecât sub deghizare – ochelarii sugerează tocmai procesul lecturii – aşadar, înregistrându-i atât identitatea cât şi *degradarea* în haina "slinoasă" de marinar. E o severă *lectură a alterității*. În replică, agresivitatea limbajului şi grosolănia tonului asumate de Pym – improvizație strălucit pliată râvnitei condiții de marinar şi *metaforă a întregii scrieri* – îl năuceşte pe bătrân, derutându-l. Întreit avertisment indirect adresat cititorului, privind atât natura scrierii cât şi pe cea a autorului ei:

> (1) vexațiunile verbale ("the handsome rebuke") – ale unui limbaj degradat (inferior şi stâlcit) – cărora se va expune prin lectură;
> (2) riscul, în contact cu textul, de a cădea pradă aparenței ("a thick seaman's cloak") sau ficțiunii – confundând bunăoară protagoniştii cu

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

> nişte bieţi "golani de răţoi" – şi de a nu recunoaşte povestirii un înţeles mai adânc;
> (3) sarcasmul ("I could hardly refrain from screaming with laughter") unui autor redutabil şi înşelător, versat în arta disimulării sau simbolizării.

Exemplul priveşte, apoi, mecanismul de impunere a alterităţii. Într-adevăr, tocmai impunerea unuia dintre spaţiile alterităţii – *marea* – este miza confruntării dintre *tânărul* însetat de primejdii şi depărtări ("equally in love with death and distance", Fiedler, 1973: 393) şi *bătrânul* păstrător al rânduielilor *statornice* ale *uscatului* sau *identităţii*. De fapt, scena reprezintă punctul culminant al unei lente şi îndelungate pregătiri a tânărului pentru *experienţa alterităţii*. În *Pym,* Poe recurge frecvent la asemenea cadre rezumative, condensând acumulări narative ample în câte o unică imagine, complexă şi de efect. Astfel, regăsim în exempul citat sugestia clară a rezistenţei familiei faţă de plecarea lui Pym pe mare, dar şi sugestii mai puţin evidente, privind natura sa *diferită*, de artist al cuvântului:

> (1) imaginea matrozului cherchelit şi insolent e deopotrivă *construită* de Augustus (artificiul travestirii, obţinut prin premeditare şi recuzită) şi *creată spontan* de Pym (rezultatul unei inspiraţii de moment);
> (2) starea de beţie mimată ar putea fi semn premonitoriu al unui "delir" vizionar;
> (3) reuşita stratagemei este în primul rând o chestiune de *limbaj*.

În lumina observaţiilor de mai sus scena poate fi înţeleasă ca metaforă a înjghebării şi asumării de către un tânăr *scriitor* a unei măşti auctoriale, sub privirile uluite ale unui *cititor* naiv. Impunerea alterităţii comportă doi timpi: iniţial, deopotrivă *identitate* (reală) şi *alteritate* (condiţia de marinar asumată de Pym) apar bătrânului cu evidenţă, situaţia fiind ulterior schimbată prin *forţa verbului*, a limbajului *diferit*, apt folosit. Prestaţia este atât de convingătoare încât bătrânul se crede victima unei erori perceptive. Aviz cititorului că o lectură adecvată reclamă scrutarea acestei "istorii pe apă" dintr-o perspectivă inedită ("new glasses").

În altă ordine de idei, exemplul schiţează primul termen al uneia dintre numeroasele "simetrii" ce dau unitate romanului, confruntarea nepot–bunic prefigurând, prin cel puţin trei detalii certe, întâlnirea misterioasei arătări din final:

BDD-A6345 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

(1) apariția sa neașteptată, din ceață ("who should appear, standing right in front of me, and looking me full in the face, but old Mr. Peterson, my grandfather");
(2) statura impunătoare, de strămoş venerabil şi figură tutelară (sugestia adverbului "grand" din compusul "grandfather");
(3) funcția de gardian al abisului, bătrânul încercând să oprească, simbolic vorbind, '(de)căderea' sau plecarea tânărului pe mare.

7. Concluzii

Să revedem, în încheiere, principalele elemente ale discuției. Multitudinea şi diversitatea punctelor de vedere critice referitoare la *Pym*, schițate la început (§ 1), puneau sub semnul întrebării existența unui *sens secund inconfundabil.* O întrebare preliminară a vizat, aşadar, oportunitatea lecturii simbolizante (§ 2). Răspunsul fiind afirmativ, a urmat încercarea de *circumscriere a sensului secund*. Scena confruntării nepot-bunic, pe cheiul din Nantucket, înaintea îmbarcării lui Pym pentru marea călătorie, avertiza – prin detaliul ochelarilor buclucaşi – asupra importanței unei *ajustări inedite a privirii* cititorului la realitățile marine înfățişate (§ 6). Şi, într-adevăr, am putut mai întâi desluşi în subtextul povestirii *un sens referitor la literatură*, mai precis, la *aventura poetică* a tânărului Poe, atât prin aluzii şi referiri autobiografice la anii de formare şi la începuturile literare (§ 3.1), cât şi prin simbolistica sugerând "îmbarcarea" sa pentru îndeletnicirea scrisului şi forțele imaginarului (§ 3.2). Am identificat apoi în cuplul Augustus-Pym *alteritatea* autorului, *unitatea creatoare lăuntrică* a scriitorului-gazetar – gust al aventurii, elanuri ale tinereții, izvoare ale amintirii (§ 4). În continuare, din cuplul complementar Augustus-Pym am dedus sugestii utile privind *logica povestirii*:

(1) *structura*: două părți principale, oglindindu-se reciproc (§ 5.3);
(2) *sensul călătoriei*: dinspre înalt spre adânc, dinspre exterior spre interior, de la sacru la metafizic (§ 5.1);
(3) *valorizări ale părților*: un proces negativ, de degradare, desfacere şi descompunere, culminând, în preajma ecuatorului, prin moartea lui Augustus, întregit printr-un proces de pozitivare treptată – regresiunea lui Pym înspre un *spațiu-timp originar*, situat în regiunea latitudinilor "*înalte*" şi figurat prin *centrul* cercurilor australe (§ 5.2);
(4) *dinamica povestirii,* sistematic înfăptuită prin *realizări ale unor alterități* (aşa cum reiese nu numai din § 6 ci din întreaga discuție):
Poe-*Augustus/Pym*: eu cotidian-*sine creat(or),* autor-*personaje*;
Mr. Peterson/*Pym*: uscat-*mare;*

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

Augustus/*Pym*: înălțime-*adâncime*, lumină-*întuneric*, bucurie-*suferință* etc.;
emisfera nordică/*emisfera sudică*: cunoscut-*necunoscut*, real-*imaginar*, exterior-*lăuntric*, manifest-*latent,* transcendent-*imanent* etc.

Subiectul ascuns al romanului: o complicată inițiere poetică, culminând printr-o *revelație* a cărei semnificație simbolică poate fi întrezărită printr-o lectură atentă a episodului *Ariel*. Despre aceasta însă, cu un alt prilej.

LISTA LUCRĂRILOR CITATE

Auden, W.H., "Introduction". În Edgar Allan Poe, *Selected Prose, Poetry and Eureka.* Edited with an Introduction by W.H. Auden. Rinehart Editions, New York, 1950.

Bonaparte, Marie, *Edgar Poe, Sa vie – son œuvre. Étude analytique. Tome premier: La vie et ses poèmes. Tome second: Les contes: Les cycles de la mère. Tome troisième: Les contes: Les cycles du père – Poe et l'âme humaine.* Avant-propos de Sigmund Freud, Paris, Presses Universitaires de France, 1958.

Buranelli, Vincent, *Edgar Allan Poe*. În româneşte de Livia Deac. Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1966.

Carlson, Eric W., (ed.), *Introduction to Poe. A Thematic Reader.* Edited by Eric W. Carlson. Scott, Foresman and Company, Glenview, Illinois, 1967.

Ciocârlie, Livius, *Negru şi alb. De la simbolul romantic la textul modern*. Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1979.

Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginație simbolică. Imaginarul.* Traducere din limba franceză de Muguraş Constantinescu şi Anişoara Bobocea. Editura Nemira, Bucureşti, 1999.

Eliade, Mircea, *Drumul spre centru*. Antologie alcătuită de Gabriel Liiceanu şi Andrei Pleşu. Editura Univers, Bucureşti, 1991.

Eminescu, Mihai, *Poezii.* Ediție îngrijită de Perpessicius. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1958.

Fiedler, Leslie A., *Love and Death in the American Novel*. Stein and Day, New York, 1973.

Frank, Frederick S., "Polarized Gothic: An Annotated Bibliography of Poe's *Narrative of Arthur Gordon Pym*". În *Bulletin of Bibliography*, Vol. 38, No. 3, July-September 1981.

Hammond, J.R., *An Edgar Allan Poe Companion. A Guide to the Short Stories, Romances and Essays*. Barnes and Noble Books, Totowa, New Jersey, 1981.

BDD-A6345 © 2003 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)

Harvey, Ronald C., *The Critical History of Edgar Allan Poe's* ***The Narrative of Arthur Gordon Pym.*** *"A Dialogue with Unreason"*. Garland Publishing Inc., New York, 1998.

Ketterer, David, "Tracing Shadows: *Pym* Criticism, 1980-1990", în *Poe's* ***Pym****: Critical Explorations*. Edited by Richard Kopley. Duke University Press, Durham and London, 1992.

Kopley, Richard, "Introduction". În *Poe's* ***Pym****: Critical Explorations.* Edited by Richard Kopley. Duke University Press, Durham and London, 1992.

Levin, Harry, *The Power of Blackness. Hawthorne, Poe, Melville*. Vintage Books, New York, 1958.

Nerval, Gérard de, *Œuvres choisies.* Avec une Préface d'Albert Béguin. Editura Humanitas, Bucureşti, 1995.

Pleşu, Andrei, *Pitoresc şi melancolie. O analiză a sentimentului naturii în cultura europeană*. Editura Univers, Bucureşti, 1980.

Poe, Edgar Allan, *The Complete Tales and Poems of Edgar Allan Poe*. Vintage Books Edition, New York, 1975.

Reynolds, David S., *Beneath the American Renaissance. The Subversive Imagination in the Age of Emerson and Melville*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1989.

Thompson, G.R., "The Arabesque Design of *Arthur Gordon Pym*", în *Poe's* ***Pym****: Critical Explorations*. Edited by Richard Kopley. Duke University Press, Durham and London, 1992.

***PYM*: JUST ANOTHER SEA TALE? THE READING PERSPECTIVE**

(Abstract)

A quick overview of the criticism devoted to Poe's *Pym* highlighted the importance of establishing a solid, well-documented *reading perspective* as a prerequisite for successfully interpreting this controversial tale. Textual clues of *Pym*, pointing to Poe's youth and to his embarking on behalf of imaginative writing, suggested *the literary perspective,* and, within that perspective, *the poetic initiation of young Poe*, symbolized through the protagonists' ordeal on the seas. The couple Augustus-Pym was assimilated to Poe's *otherness* or *inner creative unity*. From this unity were then derived the structure of the novel, the sense of the journey, the valuation of its component parts and the dynamic principle of Poe's sea tale.

BDD-A6345 © 2003 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:43 UTC)